

EVANGELIKUS ÓRÁLLÓ

EGYHÁZI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Megjelenik hetenkint egy íven.
Kéziratokat, előfizetési díjakat, hirdetések szövegét és díját a szerkesztő-kiadó címére kell küldeni.

FELELŐS SZERKESZTŐ-KIADÓ:
GEDULY HENRIK evang. lelkész,
NYIREGYHÁZA.

A lap ára: Egész évre 12 K
Félévre 6 K
Negyedévre 3 K
Egyes szám ára 40 fillér.
✚ Hirdetés ára oldalanként 40 korona. ✚

TARTALOM-JEGYZEK: Vezérezikk: A vallásegyleti szövetség szükségének igazolása. — A „Ne temere“ Ssabolicsvármegye közgyűlésén — Tárca. Adventi Szentháromságig. Varga Márton. — A bonyhádi ev. főgimnázium felavatására. Sántha Károly. — Betélet. — Irodalom — Pályázatok. — Hirdetések.

A vallásegyleti szövetség szükségének igazolása.

Hogy szervezkedni, az erőket tömöríteni kell a klerikális nagy erőfeszítéssel szemben, bizonyítani felesleges. Hisz csak az, kinek szeméi vagynak ugyan a látásra, de nem lát, nem veszi észre, mint üt lépten-nyomon a fekete sereg egy-egy nagy részt a protestans Sionunk falain, s a lélek halálszát révén — mennyi gyenge hitű, erőtlén hitsorsosunk lesz a csábítóan hatalmas, az ígéretekben s jutalmazásokban gazdag római kath. egyház zsákmányává.

De más oldalról is fenyeget a veszedelem. Eddig az ország kultusz kormányzata liberalis irányú volt, s most? a fennen hirdetett negyvennyolczas elvekkel kormányzó hatalom tagadhatlanúl, vagy nem akar, vagy nem mer nyíltan színt vallani — a vallásegyleti mellett, s az 1848. XX. t.-cikknek betű és szellemszerinti végrehajtása, — akkor, — midőn megvalósulását nem helyeztük a beláthatlanság távolába, a kultusz-miniszter urnak — ismeretes jászberényi kijelentései daczára is, — sokkal messzebb van, mint teszem a forradalmat követő korszakban. Miről is van szó?

Arról, hogy a protestans egyházak államsegélyét még néhány millió koronával fel-emelik, a lelkészeknek adnak némi kis enyhítő balzsamot — kongruamelés vagy korpótlék alakjában — a római egyházat pedig — az autonomia köpenyge alatt újabb milliókkal dotálják s az erőset még erősebbé teszik, hogy az egyenlőtlen küzdelemben, melyet vele a protestantizmus századok óta vív, még nagyobb előnyhöz juttassák. Nem akarok most rámutatni arra, hogy az autonomia ily becsempészése, — s az állami alapoknak a kath. klérus kezébe való átjászása — sem

a 48. XX. t.-cikk szellemének, sem az 1867. óta a kormányzó minisztériumoknak felfogásával össze nem egyeztethető, sőt merőben ellentmondó, csak arra akarok utalni, hogy ez a törekvés kell, hogy a protestansokat, s mindazokat, kik a római egyház hatalmi tulsúlyában, a klerikális törekvések előretelésében, a szabad szellem veszedelmét látják arra bírja, hogy — társuljanak, s mint együttesen működő *politikai tényezők* lépjenek fel. Nálunk minden a politika mezején dől el s aránylag kised csoportosulások tekintélyhez, befolyáshoz jutnak ép azért, mert érdekeiket az országházába viszik, mellettük agnának, s végre is elismertetik. Például szolgálhat e tekintetben a néppárt, mely nyíltan bevallott reakzionárus elveivel lassan-lassan tért hódított, úgy hogy ma irányító, és sokszor döntő súlylyal nehezedik bele a politika menetébe, s féltő, hogy annyira megnő, hogy a hatalom kizárólagos birtokosa lesz. Ép ezért kétszeres szükség van olynemű társulásra, mely ezen retrográd irányzatnak természetes ellenfele, s vele mérközni képes!

Kérdés az, hogy a szívesen üdvözölt „Protestans“, vagy „Evangéliumi“ szövetség megbírt volna-e vele mérközni? Kik sorakoztak volna zászlaja alá? Hát tisztán a protestansok. Ha azt hiszi valaki, hogy a három protestans egyház hivei — áttörhetetlen falanxot alkottak volna minden néppárti és klerikális törekvés ellen, hogy szellemi erejükkel — legyőzhették volna — az anyagi túlerőt, nagyrabecsülöm meggyőződését, mert az evangéliumi eszmék és elvek győzelmének, végleges diadalának hitéből sarjadt ki, és ezen eszmék győzelmében, az igazság diadalában — magam is hiszek. De az megint csak természetes, hogy a siker gyors elérése annál valószínűbb, a győzelem annál biztatóbb, minél számosabb hive van a harcztüzébe bocsátott eszmének.

Mit is akart a protestáns — majd később — „Evangeliumi“ szövetség? Azt, hogy az állam minden vallásfelekezettel, minden törvényesen elismert egyházzal egyformán bánjék el s kivételt se egyikkel, se másikkal ne tegyen. Át akarta vinni a társadalom meggyőzésébe azt a gondolatot, hogy — itt a magyar haza véráztatta földjén uralkodó vallás nincs, a haza — és alkotmány védelmében — a protestantismus sokkal inkább megtette kötelességét, mint a római katolicizmus, a kultúra fejlesztése körül pedig iskoláival, humanitárius intézményeivel, melyek mind a hívők áldozatkészségének köszönik létezésüket, mindenképp rászolgált arra, hogy az állam egyforma elbánásban részesítse a protestáns egyházakat is.

S mit akar a sokaktól háborzongással fogadott „Valláseggyenlőségi szövetség“? Semmi mást, csak ezt! Már a neve program, amelynek kivívásáért harcolnia kell, s aki zászlója alá esküszik, világos tudomással bír a célról, melyet szolgálni fog.

Előnye is van. Nevével nem zárja ki kebeléből azokat, kik az általa képviselt eszmének hívei ugyan, s küzdeni érte készek is volnának, de — felekezeti érzékenységük mégis visszatartaná őket a csatlakozástól.

Hogy többet ne mondjak, a „Protestáns“ elnevezés visszatartaná a liberális katolikusokat a belépéstől. És ez igen érzékeny veszteséget jelentene. A protestáns eszmék győzelmes erejét mi sem mutatja jobban, mint a katolikus intelligencia nagyrészeinek merőben protestáns gondolkozása, amely mind erőteljesebben nyilatkozik meg a katolikus egyház bensejében, mint a meghamisíthatatlan, a hierarchikus szervezetet megdöntő — a mienkhez hasonló autonomia követelése; kifelé pedig törvényileg biztosított jogaink elismerése. Ha ezen nagyszámú, szabadon gondolkozó katolikus a „V. e. szövetség“ akcióját támogatja, bizonyos, hogy abból a protestáns egyházakra áldás árad, s bizonyos az is, hogy a katolikus autonomia ügye is nyerne vele. Az „Evangeliumi“ elnevezés pedig a hazai zsidóságot tartaná távol. Ám kicsinyelje le bárki a zsidókat, és támogatásukat, én nagyrabecsülöm. Szívós, erős faj, kiváló képességekkel, s nagy intelligenciával s azzal a leszűródött tapasztalattal, hogy magára nézve jót csakis a szabadság szellemétől várhat, s emellett nagy anyagi erejével falukban, s városokban a népre gyakorolt befolyásával nagy tőke, melyet a szövetség igen hasznosan kamatoztathat. — Ezért örvendek, hogy a Valláseggyenlőségi szövetség

megalakult. Felöllelheti mindazokat az elemeket — kinek-kinek felekezeti érzékenységének megsértése nélkül — melyek vagy a jelen helyzet visszásságának súlyát, s az egyenlőtlen elbánás fájdalmas, bántó voltát érzik, vagy akik a kedvező helyzetükben felemelkednek jog és igazságérzetükben arra a magaslatra, melyen az egyenlőséget a vallásfelekezetek számára követelik.

De, mikor lelkem egész melegével üdvözölöm a szövetség megalakulását, s abban az édes reményben vagyok felőle, hogy nagy dolgokra lesz képes, s erkölcsi súlyával hatalommá növi ki magát, nem zárkozhatom el annak kijelentésétől sem, hogy teljességgel nem osztom azt a nézetet, hogy e szövetségnek csak társadalmi akciót kell és szabad kifejtetni, s hogy a politikától távol tartsa magát.

Már említettem, hogy nálunk minden, de minden a politika porondján dől el s ott eshetik, vagy győzhet valamely eszme.

A valláseggyenlőség pedig, Magyarorszában, ahol az állam az egyházzal oly szoros összeköttetésben van, a szó teljes értelmében politikai kérdés, amely annál hamarább, annál biztosabban jut a kedélyeket megnyugtató megoldáshoz, ha ott nem hagyjuk elaludni, ahol — szép ígéretekkel, hangzatos bókokkal, melyekben a református lelkészeknek az országházban jártukkor bőséges része volt — szeretnék szépen elaltatni. Természetes, hogy ez nem jelenti azt, hogy a „V. e. szövetség“ felekezeti harcot szítson az országházban, de jelenti azt, hogy tőle telhetőleg rajta legyen, hogy a cél, melyet kivívni akar, minél hatalmasabb szószólókra találjon ott benn a parlamentben is, s megnövekedjék azon honatyák száma, akik az egyenlőséget a 48. XX. t.-cikkben lefektetett elvek alapján minden vallásfelekezet számára követelik, akik pártérdekekből meggyőzésüket nem hallgatják el, s nem rejtik véka alá az eszme lobogó fáklyáját; mint — sajnos nem egyszer tapasztalhattuk azoknál, akiktől joggal elvárhattuk volna, hogy történelmileg megszolgált, törvényileg biztosított jogainkat megvédelmek, s ügyünket előbbre viszik. Mi többet nem kívánunk, csak azt, amennyit a római és görögkeleti egyház már századok óta élvez s ennyinek kivívását minden a szövetséghez csatlakozó vagy tőle támogatott egyéntől el kell várunk.

(A fentiekben egyik t. munkatársunk adja közzé véleményét a vallás egyenlőségi szövetség szükségéről és mi az ő okfejtéséhez annak politikai tendenciáitól eltekintve, teljes

mérven csatlakozunk s ezzel egyúttal megadtuk a feleletet Jánoska György testvérünk a „Cirkevne Listy“ f. é. 11-ik számában hozánk intézett azon kérdésére: Miért siklott le a »Szövetség« a tisztán a mi saját egyházunk körében való maradás talajáról s lett ily általános jellegű szövetséggé. Azt azonban most is teljes határozottsággal emeljük ki, hogy a szövetségbe lépéssel senkinek a maga vallásos meggyőződésén, egyházi felfogásán semmiféle sérelme nem eshetik, mert ha arra nézve a legkisebb aggály is fennforogna, biztosítunk mindenkit: mi lennénk az elsők, akik óva intenénk mindenkit e szövetség támogatásától.

Epen azért engedje meg nekünk a „Cirk. L.“ érdemes szerkesztője s az Urban szeretett testvérünk, hogy mi e szövetség támogatása mellett magunkat továbbra is oly pozitív egyházas meggyőződésűeknek tartjuk, érezzük és hirdessük, a minőknek tartottuk és éreztük és hirdettük magunkat eddig is s azt a kérdést, hogy kettőnk között ki nyúl a modern journalisták fogásaihoz, nyugodt lelkiismerettel bizzuk a közvélemény ítéletére. — Szerk.)

A „Ne temere“ Szabolcsvármegye közgyűlésén.

Érdekes, és lapunk egész t. olvasóközönségét érdeklő közgyűlése volt november hó 30-án Szabolcsvármegyének. Az az országos mozgalom, amely egyelőre protestáns egyházi közgyűléseken, majd Komárom, Somogy- és Zólyomvármegyék törvényhatósági közgyűléséből kiindulva, ma már a politikai testületek tanácskozó termeiben is helyt fogott: hullámveréseivel elérkezett Szabolcsvármegye közgyűlési termébe is és sorakoztatta a sötétség és a világosság embereit a »Ne temere« cz. pápai dekrétum körül vagy azzal szemben.

Azt az indítványt, hogy e dekrétum érvénye hazánkra nézve lehetetlenné tétessék, *Korocz József* berczeli ref. lelkész, bizottsági tag adta be.

Korocz József indítványa a következő:

Tisztelettel indítványozom, hogy intézzen feliratot Szabolcsvármegye törvényhatósági közgyűlése a nagyméltóságú magy. kir. belügyminiszter ur utján a magas kormányhoz, hogy az 1908. évi április 19-én kihirdetett „Ne temere“ kezdetű tételes törvényt sértő pápai decretum visszavonását és hatálytalanná tételét Magyarországra nézve eszközölje ki; egyszersmind irjon fel az országgyűléshez is, hogy az ország lakosságának családi és vallási békéje érdekében a kormány ez irányú lépéseit az országgyűlés hathatósan támogatni sziveskedjék.

Az indokolásból kiemeljük a következőket:

Szigoru államjogi szempontból ez a decretum közönytől látszik az államra, mert hiszen ebben az országban a polgári házassági törvény adja meg a házasságok jogi alapját s még ha teljesen elmarad is

az egyházi eskü és megáldás, ez azért a házasság érvényét nem veszélyezteti. Bár még ebből a szempontból sem szolgál ez az intézkedés az állami hatalom és annak házasságjoga prestigenek, tekintélyének emelésére; sőt mint alább lesznek bátor kimutatni egyenesen bele is ütközik ez a rendelet a magyar házasságjogi törvénybe is.

Még kevésbé lehet a „Ne temere“ intézkedését közönytől venni a házasságkötés, a családalapítás ethikai, erkölcsi oldalát tekintve. Maga az államkormány házasságjogi törvényében is kifejezést ad annak, hogy a házasságkötésnek erkölcs-tartalmát fontosnak tartja s ezért buzdítja a feleket, hogy polgári kötelességet egyházilag is áldassák meg. S ezt egy elenyésző százalékot leszámítva — dicsérőleg legyen mondva — valláskülömbőség nélkül megteszik a házas felek. Amde ezen köteleesség teljesítését az államnak lehetővé is kell tenni, még pedig a vegyes vallású házaspárok vallási érzületének kimélésével, tiszteletben tartásával. És itt ezen az ponton lesz már a „Ne temere“ de jure ártatlannak látszó s egy felekezetre tartozó rendelete veszedelmessé a vallási békére s a vegyes vallású családok nyugalma. Itt kapcsolódik bele ez a pápai rendelet e haza minden vallású polgárának, — aki t. i. vegyes házasságot akar alkotni, lelkiismereti s vallásos gondolkodásába s életébe. A róm. kath. fél ugyanis a „Ne temere“ értelmében vegyes házasságot csak a saját papja előtt köthet, — különben vallási szempontból házassága nem érvényes s ezen házasságból származó gyermekei nem törvényesek; úgy de róm. kath. papnak ugyancsak a „Ne temere“ rendelet szerint vegyes házasságnál többé nem szabad passiva assistentiával eljárni, hanem csak activa assistentiával, a mi azt jelenti, hogy csak azon esetben működhet közre a vegyes házasság megkötésénél, ha a nem róm. kath. fél reversalist ad születendő gyermeke r. kath.-sá létéről, vagyis ha átadja r. k.-nak nemén l-vő gyermekeit. Ha tehát róm. kath. fél vegyes házasságot köt, vagy neki, vagy jegyesének okvetlen meg kell sértenie vallása törvényét. Neki csak megsérteni, — de a melynek reá nézve szomorú lelkiismereti következményei s hátrányai vannak; — jegyesének azonban cserbenhagyni s elárulni vallását s eladni, előre róm. kath.-sá tenni még meg sem született gyermekeit.

Itt vág bele már a lelkiismereti s vallási kényszernek sokszor a tételes törvényt is erősebb fegyverével magába az 1904. évi XXXIII. t. cz. — a magyar állam házassági jogi törvényébe is, mely megengedi, hogy a felek a házasság előtt meg, vagy meg ne egyezzenek születendő gyermekeik vallására, s meg nem egyezés esetén nemők szerint követhessék a gyermekek szülei vallását. Míg a „Ne temere“ az idézett törvény ezen szabadelvű rendelkezését a róm. kath. fél utján illuzóriussá teszi, sőt egészen megsemmisíti, azon kínos dilemma e é állítván saját felét, hogy vagy ő maga nem tartja meg vallása szigorú rendelkezését, vagy jegyesét kényszeríti vallása semmibe vételére, sőt a gyermekek átadásával annak egyenesen eiarulására is.

Hogy az elmélet szerint ily veszedelmes decretum, minő gyászos eredményeket fog szülni a gyakorlatban nemcsak a nem róm. kath. félre alkalmazott kényszerhelyzetből folyó számbeli veszteséget tekintve, de még sokkal inkább a vegyes házasságokat megelőzőleg a különféle vallású jegyesek s azok lelkeszei közötti huzavona s a vallásos feltékenység felgerjesztésével — s hogy a felekezeti béke, a családi nyu-

galom s boldogság milyen megrontásának lehet magva akár az egyik, akár a másik fél által kivivott pyrrhusi győzelem egy olyan vármegyében is, mint Szabolcs, hol a ref. lelkészek által megáldott 800 házasság közül 234, tehát 30 százalék vegyes házasság volt 1907-ben is; azt minden vallását és hazáját szerető komoly gondolkodású egyén valláskülönbség nélkül könnyen beláthatja. — Valamint azt is, hogy taktikai szempontból, (mert, hogy ez a decretum dogmán alapulna, azt senki sem vitatja; akkor nem iehetne alóla kivétel Németország, akkor nem engedné meg s ismerné el épen ez a „Ne temere“ a róm. kath. félnek zsidó vallásuval, róm. kath. pap előtt kötött házasságát), mondom, hogy pnsztán taktikai szempontból szabad-é egy ilyen decretummal felkavarni, ezt a nyelvi, vallási különbözöséggel, osztályharczokkal s a legszerencsétlenebb szükségházasság, — Ausztriával való vegyes házassággal már különben is széttagolt szegény magyar hazát; s újólag beledobni a felekezeti féltékenység üszkét a legutolsó falu csendes békében élő különböző felekezetű lakosainak családi életébe, beledobni több százezer vegyes vallású családba: hogy ez hazafias, üdvös, sőt krisztusi eljárás-é? azt is bátran kérdezhetem az intelligens gondolkodású közönségtől.

Bizton hiszem, hogy Szabolcs vármegye törvényhatósága dicső multja hagyományaihoz híven ezen nemzeti szerencsétlenség elhárításához ezen indítvány elfogadásával, szavának súlyával és tekintélyével hozzájárulni méltóztatik.

A november hó 28-án tartott állandó választmányi ülésen *Kállay Audrás* volt főispán, a régi, nagymúltú, róm. kath. vallású Kállay-család köztisztelőben álló feje, egész a tridenti zsinatig visszamenő történelmi fejtegetésekben gazdag, helyenként a katolikus papinevelés nyomait mutató, de egyébként emelkedett szellemű beszédben támogatta a »Ne temere« ellen irányuló felirat eszméjét. A nov. 30-án tartott közgyűlésen *Petrovics Gyula* nyiregyházi rk. apátplébános kellően megfontolt diplomatikus beszédben igyekezett kimutatni, hogy a »Ne temere« hirted XI. §. b) pontja hazánkra nem vonatkozik, mert a Lambruschini-féle instrukciók hazánkban ma is érvényben vannak, Majláth püspök is csak azért utazott Rómába, mert egyes r. katolikus és más vallású „doktorok“ és ujságírók nem ismerve a tényállást, igyekeztek a pápai dekrétum ellen izgatni — nyugtalanságra, feliratra semmi ok, térjünk hát felette napirendre. *Görömbey Péter* ref. esperes kimutatta, hogy ahol maga a róm. kath. püspöki kar ismételten is tanácskozik a dekrétum érvényének megszüntetése ellen, sőt követet is küld ismételten is a római pápai székhöz: ott napirendre térni nem lehet. Ajánlja az áll. választmány határozati javaslatának elfogadását. Még *Korocz József*, az indítványozó, olvasta fel a róm. kath. „Religió“ egyes számain, a melyekből kitűnik, hogy a dekrétum érvénye róm. kath. írók és jogtudósok szerint kétségen felül áll: azután az elnöklő gróf *Vay Gábor* főispán feltette a kérdést a szavazásra, a melynek eredménye az volt, hogy a közgyűlés mintegy 80 szavazattal 10 szavazat ellenében elfogadta az állandó választmány határozati javaslatát, amely a következő:

„Véghatározat. Szabolcsvármegye közönsége mély aggodalommal van eltelve a felett, hogyha ezen pápai dekrétum Magyarországon életbe lép, a felekezeti harczot idézi elő, mely az egyházpolitikai törvények megalkotása idején már eléggé érzékenyen sujtotta ha-

zánkat s a különböző vallású házaspárok családi békéjét zavarja itt meg akkor, midőn Magyarország valamennyi polgárának a hazát a multban ért csapások után éppen ma a legnagyobb egyetértésre van szüksége, hogy abból erőt merítsen a jövő nehéz küzdelmeihez.

Az 1894. évi XXXI. és XXXII. törvénycikkkel szemben a pápai dekrétumnak joghatálya nincsen ugyan, de azon intézkedése, hogy a római katolikus lelkész a vegyes házasság megkötésénél csak azon esetben működhetik, ha más valláson lévő áttér, vagy születendő gyermekeit a róm. kath. vallásban neveli s erről előre is írásbeli nyilatkozatot ad, különben pedig a házasságkötés érvényességét vallási szempontból el nem ismeri, sőt azt titkos viszonynak minősíti: Magyarországon, hol a vegyes házasságok száma nagy, valóban alkalmas arra, hogy a nép vallási nyugalomát nagymértékben megzavarja nemcsak, de ez áldatlan viszálykodások magvát hintse el a különböző vallásfelekezetek között.

Megnyugvásunkra szolgál, hogy belátta es jól tudta ezt a hazafias róm. kath. püspöki kar és illetékes helyen a rendelet felfüggesztése és módosítása czéljából kormányon levő férfiak nyilatkozatai szerint az állam ámogatása mellett lépéseket is tett. A felfüggesztés a jövő év elejéig szóló érvénnyel már meg is történt.

Most már azonban, midőn a felfüggesztés hatályának lejártá közeledik, Szabolcsvármegye közönsége feszült várakozással és rokonszenvvel kíséri a róm. kath. főpapságnak azon törekvését, hogy a „Ne temere“ pápai dekrétum Magyarországon alkalmazást soha ne nyerjen, s mivel a róm. kath. clerust ezen törekvéseben hathatósan támogatni kívánja, kimondja, hogy immár elérkezett az ideje annak, hogy a magyar kormány ne nézze tovább tétlenül a közelgő veszélyt, de tekintélyének egész súlyát latba vetve, figyelmeztesse a szentszéket, a rendelet szomorú következményeire s annak visszavonását, vagy az országának a rendelet hatálya alól való kivételét nemzeti közérdekből eszközölje ki. Ugyanazért a vármegye közönsége az 1886. évi XXI. t.-cz. 2. §-ában gyökerző jogánál fogva a m. kir. miniszterelnök útján az összkormányhoz ily értelemben feliratot intéz.

Miről a m. kir. miniszterelnök feliraton, a vármegye alispánja, s *Korocz József* m. biz. tag ezen határozaton értesítettik.

Azt hisszük, ily konciliáns hangú, minden szempontra kellő figyelmet helyező felirati javaslat elfogadása, más törvényhatóságoknál sem ütköznék semmiféle nehézségbe. — Ajánljuk azon t. olvasóink figyelmébe, a kik valamely törvényhatósági bizottságban helyet foglalnak.

T Á R C H A.

Adventtől Szentháromságig.

Advent, a saját hangjára. Karácsony, Husvét, Pünköst, »O, du fröhliche« nyomán, annak a hangjára. Szentháromság, »Advent« hangjára.

Advent.

Üdvözlégy, Advent!
Jön már, ki megment
Minden

Üdvözlégy, Advent!
Jön már, ki megment
Minden

Gonosztól bennünket. Óh, Jézus, jövel! Igaz hiteddel Áld meg Lelkünket, testünkei!	Gonosztól bennünket. Óh, Jézus, jövel! Reménységeddel Áld meg Lelkünk-et, testünket!
--	--

Üdvöz légy, Advent!
Jön már, ki megment
Minden
Gonosztól bennünket.
Óh, Jézus, jövel!
Szereteteddel
Áld meg
Lelkünket, testünket!

Karácsony.

Óh, te szerelmes, Óh, te kegyelmes, Boldog Karácsony esti fény! Krisztus született, Világ üdve lett; Örvendj, Örvendezz, keresztyén!	Óh, te szerelmes, Óh, te kegyelmes, Boldog Karácsony esti fény! Krisztus Istennel Békít, engesztel; Örvendj, Örvendezz, keresztyén!
---	--

Óh, te szerelmes,
Óh, te kegyelmes,
Boldog
Karácsony esti fény!
Krisztus mi Urunk,
Neki hódoljunk;
Örvendj,
Örvendezz, keresztyén!

Húsvét.

Óh, te szerelmes, Óh, te kegyelmes, Boldog Húsvéti hajnalfény! Krisztus feltámadt; Halál nem árthat; Örvendj, Örvendezz, keresztyén!	Óh, te szerelmes, Óh, te kegyelmes, Boldog Húsvéti hajnal fény! Síról az élet Ujból feléled; Örvendj, Örvendezz, keresztyén!
---	---

Óh, te szerelmes,
Óh, te kegyelmes,
Boldog
Húsvéti hajnal fény!
Mennyben a hazánk,
Készülj, várnak ránk;
Örvendj,
Örvendezz, keresztyén!

Pünköst.

Óh, te szerelmes, Óh, te kegyelmes, Boldog Pünkösti nagy napfény! Krisztus hitével Oktat, vezérel; Örvendj, Örvendezz, keresztyén!	Óh, te szerelmes, Óh, te kegyelmes, Boldog Pünkösti nagy napfény! Anyaszentegyház Enyhít, ránk vigyáz; Örvendj, Örvendezz, keresztyén!
---	---

Óh, te szerelmes,
Óh, te kegyelmes,
Boldog
Pünkösti nagy napfény!

Itt a Szent Lélek,
Pusztulj bűn, vétek;
Örvendj,
Örvendezz, keresztyén!

Szentháromság.

Óh, Szent Háromság, Örök Valóság! Áldott Urunk nagy kegyelme! Nekünk idelent Mindent megjelent. Óh, Szent Háromság szerelme!	Jászol gyermekkel, Angyal sereggel . . . Áldott Karácsony ünnepe! Isten mi Atyánk, Teremt, jót ad ránk; Gondj, Keresztyén, üdvedre!
---	--

Megnyílt sír mellett Égi izenet . . . Áldott Húsvétnek ünnepe! Isten Fiában Mégvált csodásan; Gondolj, Keresztyén, üdvedre!	Zúgó, lágy szelek, Búgó lángnyelvek Áldott Pünköstnek ünnepe! Isten Lelkével Megtart hűséggel; Gondolj, Keresztyén, üdvedre!
--	---

Óh, Szent Háromság,
Egy Fő Boldogság!
Áldott
Urunk nagy kegyelme!
Nekünk idelent
Mindent kijelent.
Óh, Szent
Háromság szerelme!

Varga Márton,
tokaji ev. lelkész.

A bonyhádi evang. főgimnázium felavatására.

— 1908. Okt. 12. —

Mult.

Minő látvány! Én Uram Istenem!
Te játszol tündér-képzelt velem?
Még álmaimban, ott se láttalak
Ily méretűeknek ti szent falak.¹⁾
A kis mustármagocskából mi lett?
Magas sudárfa, roppant épület.
Szentlőrincz népe im, jól jósola,
Mely téged így hívott: „nagy iskola.“¹⁾
Nagy iskola vagy, főgimnázium,
Magyarságnak védvára, azilum;
Tudomány, hit és erkölcs temploma,
A Szép, Igaz s Jó ékes otthona.
Az ifjak serege mint a sűrű fölleg —
Múzsák uj berke, szívből üdvözöllek!
És üdvözölve, áldva legyetek,
Akiknek szívetek és kezetek
Bő áldozatra nyílt mondhatlanul,
Mint szomju földre ég harmatja hull.
Ki kulturáért áldoz, az halad,
Magyar kormány, neked mély hódolat!
Neve tündöklő csillagként ragyog,
Ki tett-vett, fáradt sas-szárnyon, Gyalog.²⁾

¹⁾ Az iskola Sárszentlőrinczen nyílt meg 1807. évben.

²⁾ Igazgató-tanár.

Méltó, hogy ezeket szívből köszöntsék
A születendő újabb századok,
Veletek együtt ünneplő közönség —
Méltán van itt ma ünneplésre ok!

Jelen.

Megöszült Mult, fejem meghajtva kérdem:
Ha érdemről van szó, kié az érdem?
A Multé az, a Multé egyedül,
A Jelen most a Mult keblére dül
És áldja anyját, a mult századot,
Melynek lelkes méhéből származott.
Szemeimet a Multon hordozom,
S előtte sarumat megoldozom.
Itt jön Lágler, Novák, Nagy és Balassa,¹⁾
Hozván kezükben tömjént és babért,
Hogy e házat áldás közt felavassa,
S lelkük ég tudásért, hitért s honért.
Jön Lehr tanár, csüng rajta sok tanítvány,
Horác zöngelmes ős nyelvét tanítván,
Zsenge szívet a magasba emelve,
S tüzet fog a gyermek Petőfi lelke²⁾
Jön Lehr, sok drága gyöngyöt szerte szórni,
Ég ajkán: „Dulce est pro patria mori!”
S Petőfi száguld a harc mezejére,
Hogy ott folyjon ki, ott, ifjúi vére.
És hány jelest szültél, nagy iskola,
Kiknek szép lelke nagyért lángola;
Mint szorgos méhek hordták szét a mézet,
Emlékük él, nevük el nem enyészett.
S élnek ők is, áldásban élnek ők,
A Zsivorák, a hű alapvetők,
S éltek, kik rajta építettek.
Papok, tanítók s gyülekezetek.
Tied az érdem, Mult, örökre, hidd meg:
Nincs akadály élő, szikla-hitnek.
S ki megsegítő voltál, égi Fölség,
Tégedet illet hála és dicsőség!

Géniusz.

A mű kész már, áll az oltár,
Rajta szív elandalog;
Himnusz zendül, mintha mennyből
Zengenének angyalok.

Bús az orczád, Magyarország?
Derüljön fel homlokod:
Siralomra, fájdalomra
És kétségre nincs okod.

Hajdan kézzel, mostan észszel
Alapítasz új hazát;
Szárnyakat ölt: tiszta erkölcs
Hint rád áldás halmazát.

Ami megtart, az lelki kard:
Földi s égi tudomány,
A bölcseneknek, művészeknek,
S a Krisztusnak nyomdokán.

Szelid Múzsák, koszorúzzák
Olajággal e helyet
Emeljék föl gyáva földről
A szívet és a fejet!

¹⁾ Lágler kistormási Novák mekényesi lelkészek, mint az iskola kezdeményezői, Nagy István akkori püspök, szent-lőrinczi lelkész, utóda Balassa.

²⁾ Petőfi ezen iskolában tanult 183¹/₂, és 183³/₂-ban.

S ha vész dúlna s háborúba
Hivná a hon, ifjait:
Lobogtassák a szabadság
Diadalmas zászlait!

Fel, ifjuság, kezd a tusát,
Tusakodjál emberül;
Indul hajód, vezérid jók —
Ki bölcs s jó: el nem merül.

Fel, bátran hát, haladj Bonyhád,
Bonyhádi főiskolánk,
S fennre törve s mindelőbbre,
Az Ég áldva néz le ránk!

Sántha Károly.

BELÉLET.

Jobb belátást kérünk. E czimen a Prot. Egyházi és Iskolai lap f. é. 48-ik számában reánk addressálva a következőket írja: „Az Evang. Órálló folyó hó 19-diki számának vezető helyén, Gálik Mátyás apateleki evang. lelkész tollából egy olyan cikk jelent meg, a melyet nem szívesen olvastunk el, s a melyre kötelességünknek ismerjük, hogy néhány őszinte megjegyzést tegyünk. Gálik Mátyás azt indokolja cikkében, hogy miért nem volt hive a tervezett Evangéliomi Szövetségnek. Indokolja pedig azzal, hogy az Evangéliomi Szövetség a magyar protestánsok szövetsége akart eredetileg lenni; de ebben a szövetségben ő nem kívánt a reformátusokkal összefogni, mert, úgymond: „én református atyáinkiai részről velünk szemben az őszinteséget eddig nem tapasztaltam. . . Református testvéreink minket uszályhordóknak elfogadtak ugyan; jók vagyunk a gesztenye kikaparására: de már valódi protestáns keresztyéneknek nem ismernek el”. S ez álláspontjának igazolására felhossa azt, hogy egy evang. lelkészleány, a ki ref. lelkészhez ment férjhez, kénytelen volt reverzálist adni; hogy a Bánságban a korábban egyesült prot. gyülekezetekből kiváltak és külön szervezkedtek a reformátusok, s hogy az Apateleki körül levő szórványokban, a ref. egyházmegyei hatóság teljesíthetetlen kikötései miatt, lehetetlen volt létrehozni az evang. és ref. hivek egyesülését. Ezeknek a panaszoknak és bizonyítékoknak a taglalásába nem akarunk belemenni, éppen most, a mikor annyira égetően szükséges a magyar protestánsok harmóniájának megővése és együttműködésének biztosítása. Megelégszünk a Gálik Mátyás által lehetőségképen feltételezett ama ténynek valóságként konstataálásával, hogy „mint afféle falusi pap, e tekintetben szűk látókörrrel bír csak”. Ennek konstataálása mellett pedig arra kérjük evang. testvéreinket, hogy ne azokat keressék, a melyek elválasztanak, hanem a melyek összekötnek bennünket. Az Evang. Órálló érdemes szerkesztőjét pedig arra, hogy a Gálikéhoz hasonló cikkeket vagy ne engedje be lapja hasábjaira, vagy pedig legyen azokhoz néhány enyhítő megjegyzése; mert ha a közösen fenyegető veszedelmekkel szemben, erőink egyesítése és a testvéri jobb nyújtása helyett hajba kapunk, akkor csakugyan beteljesedik rajtunk a latin példaszó igazsága: inter duos litigantes tertius gaudet!” — Eddig a „Prot. Egyh. és Iskolai lap.” Szavaira tartozó kötelességünk megjegyezni a következőket: 1. Gálik Mátyás lelkésztestvérünk konkrét tényeket sorolt fel. A konkrét té-

nyekben rejő s általa felpanaszolt testvérietlenség és az ebből származó keserű következmények eloszlátására nem a való takargatása vagy enyhítő kifejezésekkel színezett előadása szolgál orvoslásul, hanem annak őszinte és nyílt feltárása. — S kivel szemben tartozunk több őszinteséggel és nyíltsággal, hanemha testvéreinkkel szemben? Ha az őszinteség és nyíltság panaszok felsorolásához vezet — ám tegyen róla a testvér, hogy többé ne vezessen arra. 2. A Prot. Egyh. és Iskolai lap általunk igazán tisztelt érdemes szerkesztője a fentiek alapján helyesebben járt volna el, ha „jobb belátást“ a panaszos cikkben érintett egyházi hatóságánál kért volna, mint tőlünk, a kiket sem jobb belátásra, sem a szerkesztői teendők gyakorlására tanítani nem kell. 3. Gálik Mátyás apatelki lelkesztésűnk tudását és igazságszeretetét — falusi lelkész volta mellett is — becsüljük annyira, mint sok városi, akár egyik, akár másik lelkesztésűnket. Gyengén állana az az ügy, a melynek igazsága csak a szerint volna eldönthető, hogy városi vagy falusi-lelkész-e a szószólója. 4. Hogy mi, a tervezett „Evang. Szövetségben“ a ref. testvérekkel a legmelegebben óhajtottuk a zavartalan egyházpolitikai célú együttműködést, — az a mi olvasóközönségünk előtt sokkal ismeretesebb, mint bármely más hazai prot. lapra nézve a saját olvasóközönsége előtt. Hiszen az együttműködést — és ezt felemelt fővel mondjuk — a legszívósabban, a legnagyobb kitartással éppen mi hirdettük. Ezt a tudatot a mi olvasóközönségünkben le nem rontja Gálik Mátyás cikke. De lerontotta volna a minden felfogás szabad megnyilvánulása iránt táplált igazán prot. állásfoglalásunkat az a tény, ha mi a Gálik Mátyás panaszának utat nem nyitotunk volna. Ez volt és ez lesz a jövőben is szerkesztői irányelvünk s higgye meg a Prot. Egyh. és Isk. Lap, hogy ez az irányelv sokkal egészségesebb szellemi alkotásokhoz vezet és sokkal közelebbi rokonságban van az igazi protestantizmussal, mint bármely szabad vélemény elfojtása. — 5. Őszintén megvallva, mi a Gálik Mátyás cikkére más feleletet vártunk volna. Református részről vártuk volna a csodálkozást és tiltakozást az ellen, hogy ilyen dolgok ref. részen az evangélikusokkal szemben megtörténhetnek. Ez igazán méltó, protestáns felelet lett volna. — Tehát most már mi kérünk — jobb belátást. Egyébként — továbbra is gondunk van arra, *de nemcsak hírlapi uton*, hanem egész egyháztársadalmi működésünkben minket evangélikusokat az vezet, hogy az a harmadik, a „tertius“ ne nevehessen. Béke velünk!

Reverzális statisztika. A magyar központi statisztikai hivatal havi közleményei szerint a gyermekek vallására vonatkozó megegyezéseknél július havában az evangélikus egyház vesztesége 37 (reform. 21), augusztus havában 25, (reform. 29), szeptember havában 33, (reform. 8). — A három havi összes veszteség, evang. 95, (reform. 58). — Tekintélyes veszteség, mellyel szemben egyetemes közgyűlésünk a pápai »Ne temere« féle, részünkről absolute nem, de az ő szempontjukból teljesen érthető brevéjével kapcsolatban újból csak közgyűlési határozatot hozott, mintha ez ügyet és veszteséget közgyűlési határozatokkal lehetne megoldani, és ellensúlyozni. — Nem jegyzőkönyvi határozat, de cselekedet kell ide! S nagyon különös, hogy ma ugyanazok hozták meg a »Ne temere«-vel kapcsolatban az 1868. LIII. t.-cikket visszavívó nevezetes egyetemes közgyűlési határozatot, kik annak idején, 13 évvel ezelőtt mint képviselők és főrendiházi tagok nagy lelkesedéssel a liberalismus

szent nevében megszavazták a most siratott gyalázatos reverzális törvényt. — Ha valamikor, úgy az ez idei egyetemes gyűlésen szerettem volna jelen lenni (igaz, hogy mint húsz éves pap nem részesültem még abban a szerencsében, hogy mint kerületi kiküldött, az egyetemes gyűlés színét láthattam volna), de szerettem volna ez idén ott lenni, hogy különösen a fent hivatkozott határozat meghozatalánál visszaidéztem volna a nem rég multból bizonyos érdekes és figyelemre méltó tanulságokat, a jó lelkű, tisztas öreg Bánó József volt VI. sz. kir. városi esper. felügyelő, ez ügyben tartott nevezetes beszédéből, magatartásából, annak következményeiből, az igazi protestans álláspontból stb. — De talán mégis jobb, hogy ott nem voltam, a mai nemzedék, nem szereti a multnak tanulságait feszegetni. — Hogy azonban ahhoz a határozathoz sok szó fér, úgy az igazi protestans álláspont, valamint a gyakorlati, czélszerű egyházpolitika szempontjából, az bizonyos. — Alkalmilag, ha időm megengedi, részletesen kifejtem ezt. — Kassa. Homola István, ev. lelkész.

A modori ev. leánynevelő intézetből. E már széles körben ismeretes polg. leányiskolába a folyó tanévre 52 benlakó, 33 bejáró és 6 magántanuló iratkozott be. Az intézet fejlődésére jellemzők a következő adatok: A hat évvel ezelőtt megnyílt intézet internátusába az első évben 9 benlakó, a következő években: 17, 30, 33, 36 benlakó növendék iratkozott be. 1907-ben az intézet internátusa egy emeletes szárnyalag megnagyobbíttatott, minélfogva a mult isk. évbe 50, a jelen tanévben 52 benlakó növendék nyert felvételt. Több növendék az internátusban nem helyezhető el. A növendékek tanításáról és neveléséről nyolcz, mind az intézetben lakó tanerő gondoskodik. Az intézet összes növendékeivel f. é. szept. hónap folyamán igen tanulságos kirándulást rendezett Dévénybe s Carnuntumba megtekintve ez érdekes helyek nevezetességeit. — Október hónap folyamán az intézet ifjusági színi előadást rendezett, amidőn is Farkas Dienzelnek „Két bábu históriája“ című poetikus daljátéka és egy tréfás német szövegű daljáték került előadásra az intézet nagy termét teljesen megtöltő közönség élénk tetszésnyilvánításától kísérve. Okt. 31-én az intézet reformátói emlékűnnepéjyt rendezett, melyen több élvezetes zeneszámon kívül Gaghy Dénes áll. főreálisk. tanár tartalmas és szellemes felolvasásával, Kovács Sándor theol. akad. tanár pedig szép szavallatával gyönyörködtette a nagyszámu hallgatót. Nov. 21-én az intézetben Zinner pozsonyi tánczmesternő vezetése mellett tartott táncztanfolyam nyert befejezést egy igen sikerült táncvizsgálat keretében, melyen a növendékek szép szabatos tánczai osztatlan elismerést arattak.

Nyugtázás. Az ungvári ev. missiói egyház építendő templomára legujabban a következők adakoztak. Mélt. dr. Meskó László a tiszavidéki egyházmegye felügyelője 100 kor., pozsonyi egyház 10 kor., pesti egyház 5 kor. Midőn e nemeslelkű és jószívű adományokat a kis misiói egyház nevében hálásan köszönöm, kérem a nagyrabecsült egyházaljárókat, hogy adományaikkal e fontos és sok leirhatlan aka-

dálylyal küzdő missiói egyház templomügyét a mielőbbi megvalósulás stádiumába segíteni kegyeskedjenek. Ungvár, 1908. nov. 23. Margócsy Aladár egyházkerületi missiói lelkész.

A pápai ev. leányegylet a múlt szombaton, 21-én tartotta első nyilvános összejövetelét a gyülekezet nagy tanácstermében. A műsor három pontját a leányegylet énekkara által előadott szép énekek töltötték be. A szépen előadott énekek Szutter Dániel tanítónak, a leányegylet fáradhatatlan vezetőjének buzgalmáról tesznek fényes tanúságot. Ezután Baldauf Gusztáv püspöki titkár tartott gondolatokban gazdag szabadelőadást a feminizmusról, fejtegetvén és rámutatván az igazi keresztyén nő hivatására. Igen sikerült számok voltak: Gyurátz Linus egyleti tag zongorajátéka s Németh Gizella (Vése) szóló éneke. — A programot három szavaltat egészítette ki s Magyar Géza segédlelkész ügyes czimbalomjátéka fejezte be.

Figyelmeztetés. Egy szélhámos járja be most az evang. egyházakat, hogy Róna és Trsa cég javára rendeléseket vegyen fel, — énekes és imakönyvek, Zábrák fordította Luther postillája, sőt már a megjelenendő 1000 képes magyar biblia és másnemű prof. irányú kiadásokra nézve. Ez egy közönséges csaió, mert a Róna cég nem létezik, a megrendelt s bemutatott olcsó könyveket egyáltalán nem szállítják. Semmiféle pénzt ne küldjenek e czímen s ha az illető jelentkezik, szedjék el tőle a rendőség útján a jöhízeműleg kicsalt s aláírással, bélyegzővel ellátott megrendeléseket. Egyidejűleg a Bpti postaigazgatóságot is kérem, hogy a netalán beküldendő pénzeket utalja vissza a beküldőknek. N. Várad, 1908. nov. 27. Materny Imre ev. lelkész.

IRODALOM.

Feyér Gyula püsterkercezi lelkész »Adventi és böjti tanítások és imádságok« című munkáját a lelkész- és tanító-urak figyelmébe ajánljuk. A munka ára le lett szállítva azért, hogy kiki inkább megszerezhesse. Mind a két kötetnek az ára tudniillik K. 4-20 helyett most már csak K 3—. A pénz előleges beküldése ellenében a két kötetet a Herz Könyvkiadóvállalat Brassóban bérmentve küldi. — Különbben az esetleges utánvét a művet 65 fillérrel drágítja!

Most jelentek meg »Jövel Uram Jézus!« cím alatt Rédei Károly pusztaföldvári evang. lelkésznek — Dr. Siedel E. hírneves német írónak gyönyörű oltári beszédsorozata után írt — adventi elmékedései. Ára 50 fillér. Ezzel egyidejűleg megjelent ugyanazon szerzőtől »Imé az Istennek béránya« cz. böjti beszédsorozat is. Ára 50 fillér. Mindkét füzet megrendelhető Rédei Károly evang. lelkésznel Pusztaföldváron, Békésmegye.

PÁLYÁZATOK.

A balassagyarmati ág. hitv. ev. egyházban a **hitoktató-segédlelkészi** állás betöltendő. Kötelességei: hitoktatás a nem evang. tanintézeteken (áll. főgimn., polgári, elemi iskola) valamint kisegítő lelkészi szolgálat a magyar és tót nyelvű istentiszteletek-

nél. Összes jövedelme: az egyháztól és a tanintézetektől 2000 korona.

Pályázati kérvények felszerelve, a lelkészi hivatalhoz f. évi december hó 10-ig nyújtandók be.

Balassagyarmat, 1908. nov. 20.

(2—2)

dr. Baltik Frigyes
bgyarmati lelkész.

A nagyhonti ág. hitv. ev. egyházmegyébe tartozó önállóított ipolyveczei magyar-nyelvű egyház **rendes lelkészi** állomására pályázat hirdettetik.

Ez ujonnan szervezett lelkészi állomás jövedelme következő: 1. Kényelmes lakás kis kerttel. 2. Kézpénzben 420 korona, terményben 270 kor., a szántóföld jövedelme 150 kor., palástdíj átlag 74 kor., egy alapítvány kamatjövedelme 50 kor.

Az állami adó, a nyugdíjintézeti járulékok s 100 kor. fuvarköltéség levonásával, kiegészítetik a 788 K s 14 fill. tiszta jövedelem az állam által 811 K s 86 fillérrel.

A kellően felszerelt jelentkezés az alólirott főesperes hivatalánál f. é. december 20-ig nyújtandó be.

Selmeczbánya, 1908. nov. 19.

(3—2)

Händel Vilmos
főesperes.

A zólyomi ág. h. ev. egyházmegyéhez tartozó, s távozás folytán megüresedett Zsibritői tót anyanyelvű egyház **rendes lelkészi állomására** pályázat hirdettetik.

Javadalmazás: 1. Négy szobás lakás, gazdasági épületekkel, kert. 2. Kézpénzben az egyház pénztárából 286 kor. 40 fill.; kongrua címén 288 kor. 3. Kézi és ígás napszám megváltása 116 korona. 4. Földbirtok bérjövödelme 536 kor. 5. Feles 41 p. m., buza 15 p. m. zab 16 p. m. árpa 9 p. m., széna 26 régi mázsa, bor két akó, tűzifa 36 km. 412 kor. becsértékben. 6. Stóla és kolleda 48 korona.

A bányai egyházkerületi lelkészválasztási szabályrendelet értelmében kellően felszerelt jelentkezések alólirott főesperes hivatalánál, f. évi december hó 15-éig nyújtandók be.

Kelt Breznóbányán és Budapesten, 1908. nov. 27.

Csipkay Károly s. k. Svehla Gusztáv s. k.
egyházmegyei felügyelő. (2—1) főesperes.

Kérjük az „Evang. Órálló“ igen tisztelt olvasóit, hogy sziveskedjenek könyvszükségletük beszerzése végett minden alkalommal, bármily csekélységre legyen is szükségük, a Luther-társaság ev. könyvkereskedéséhez, Budapest, VIII., Szentkirályi utca 51/a. fordulni.

Könyvkereskedésünk minden ízében evang. vállalat, melynek gyarapodása érdekében áll minden hitsorsosunknak.

Az egyházi irodalmon kívül szállítunk minden hazai és külföldi munkát és iskolai felszereléseket, gyorsan és pontosan.

Megrendeléseket közvetlenül hozzánk kérünk, mert utazó ügynököket nem tartunk.

Tisztelettel:

3-2

A Luther-társaság Ev. Könyvkereskedése.